

բեն թէ՛ Ի-ր անկէրէր Խաբերգո-թեան պարճառաւ Վարդէան ինչ ընկերականութիւնը անկարգո-թիւններով վերոյնս լինի, բայց սուրա պատճառը հեղինակը չէ, այլ նոյն ինքն ընկերականութիւնը, որոյ պէտք է վերագրել թատերական ներկայացման մը հետեւող վերահաս անկարգութիւնները: Մէք այն Ֆրանսացի խիստ կենսագրին պիտի սրտատախանեմք, որ կը սխալի երբ կը պնդէ, « Թէ այս « թատերգութեան նախագաղափարը քաղաքակրթութեան դէմ նա-
« խառնիք մ' է. վասն զի նորա նպա-
« տակն է մատնանիշ առնել ազնիւ և
« առաքինի հոգի մը, որ ընկերակա-
« նութեան մէջ չը կարենալով տեղ մը
« գտնել, մեղապարտ ընկերութեան մը
« գիրքը կը դիմէ. վասն զի նորա նը-
« պատակն է ընկերականութիւնը ա-
« լաղակայ այրի մը դէմ յանդիման
« կացուցանել և բոլոր առաւելութիւ-
« նը վերջնայն տալ »:

Նախագաղափարը դժբաղդաբար ընկերականութեան մի մասին ամենա-
ճշգրիտ ծրագիրն է, 187 դարու ինք-
նամարտ ապականեալ ազնուականու-
թիւնն է: Ֆրանսուա տը Մօր երի-
տասարդ կոմսը տպականութեան եւ
անարգութեան տիպն է, բայց այն
թագուն ապականութեան, որ օրինաց
ապաստանելով անպատիժ կը մնար:
Շարլ տը Մօր, թէեւ իւր եղբորմէն
նուազ անառակ, խիստ հեռի է աշխ-
ւատիքի հոգի ինչ լինելէ. խիզախ երի-
տասարդ մ' է նա, յանդուգն ազատ-
որդի մը, որ զինքն հակա մը կը կարծէ,
այն ինչ թգուկ մ' է, որ անգործութիւն
անառակութեան մէջ գահալիւծած է
և այժմ յափրայեալ, յագեալ և իւր
անարգութեան ամօթապարտ սխա-
լանքն ազատօրէն քաւելու բաւակա-
նաչափ առաքինութիւն չունենալով
իւր անառակութեան ընկերակիցներէն

կը ձգի եւ աւաղակապեալ կը լինի. —
Ուրեմն ընկերականութիւնը աւաղակայ այրի մը
դէմ յանդիման Գրո-սօ լէ, այլ թագուն
մոլորութիւնը յայտնի մոլորութեան: Եթէ
առաւելութիւնը վերջնայն սրուած է,
այն է պատճառը, որ նուազ կեղծա-
ւոր է: « Իցիւ. թէ, կը գոչէ մի և նոյն
« կենսագիրը, սոյն գործողութիւնը
« անկարգ դարու մը մէջ անդի ունե-
« յած լինէր, այլ ոչ, նոյն խակ մեր օ-
« ղերուն մէջ, մեր ղգօն ընկերակա-
« նութեան մէջ է, որ հեղինակը իւր
« երեւակայութեան ազդեցութեան
« հետեւելով՝ գրութեամբ մը (syste-
« matiquement) տղմի և արեան մէջ կը
« թաւալի: Անդ կեղծիք և ապական-
« նութիւն կայ »:

Պէտք է մարդ ազնուապետական
սաստիկ սէր տածէ իւր սրտին խորը,
սրտէս զի անցեալ դարու այս ապական-
եալ և բորոտ ազնուականութիւնը սոյն
օրինակ պաշտպանէ: Անտարակոյս մեր
օրերուն մէջ ոչ որ պիտի համարձակի
1782 ի ընկերական կարգաց և բարուց
պաշտպան հանդիսանալ. այն կեղծիք
և ապականութիւն կայ. բայց ոչ թէ
հեղինակին երեւակայութեան մէջ.
այլ զրական կենաց մէջ, աղատորդուց
չըջանակաց մէջ, որք գեղերեսեալ և
անուշահոտութիւններով օծուած տը-
մի և գայռի մէջ կը թաւալէին...: Արդարեւ անդ կեղծիք և միանգամայն
ապականութիւն կայ:

(Եարո-նախել:)

ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Մանգո-մէ պատուական լրագրոյ
3291 թուոյն մէջ Հրաչեայ ստորագրու-
թեամբ և Տիգրանակերտէն գրուած
մի նամակ տեսնուեցաւ, որ Արդնու
Ս. Աստուածածնի և Մակաբայեցւոյ

ամենահայեաց Ս. Աստուածածնի վա-
նորէից վերայ խօսելէն զինի , որպէս
թէ անհարկ մի եւս Ս. Աթուոյս ՚ի
Տիգրանսկերտ ունեցած կալուածոց
վերայ կը ձգէ և շատ ցաւալի գրու-
թեան մէջ կը գտնէ , որովհետեւ ըստ ա-
մենագէտ Պարոնին Միապետի մը յանձ-
նուած են եղեր , որ շինածը կը շինէ ,
վրածն կը փլի , օրինաւոր կալուածնե-
րն ըստ հաճոյս կը վաճառէ . և որով
հետեւ Ս. Պատրիարքը չը զսպեր յի-
շեալ անձը , որ է Մինասեան Յով-
հաննէս էֆէնտին . կը մակաբերուի ,
որ յիշեալին հետ կամակից ըլլայ . առ-
քեզ նոր տրամաբանութիւն . մարդ
ծայրաբայն յիմար ըլլալու է , որ չէթէ
խօսի կամ գրէ , այլ մտքէն անգամանցը-
նէ , թէ տան տէր մը իւր տան կործա-
նու մը կը նիւթէ . ապուշ ըլլալու է ,
որ ըսէ թէ տան մը գլխաւորը , հայ-
րը , իւր զաւակայ ձեռքէն իրենց օ-
րապահիկ հայն յափշտակէ : Այս կար-
գի յիմարաբանութիւն մի է Պ . նա-
մակագրի մակաբերութիւնը , որ իբր
թէ Ս. Աթուոյս Ամեն . Ս. Պատ-
րիարքը կարծեցեալ միապետներու կա-
մակից է Ս. Աթուոյս կալուածները
փճացնելու մասին :

Մեր գիտեմք թէ սոյն թշնամակ ան-
տկոարկութիւններն ինչ աղբիւրէ ծը-
նունդ առած են . գիտեմք թէ ինչ է
այդ գրել տուողներուն փորձն ցաւը .
սակայն ՚ի զուր կը թշնամանեն , և ՚ի
զմէր կ'անուանարկէն . չը սկիտի հաս-
նին իրենց անձնապարար նպատակին .
կ'ուզեն որ իրենց յանձնուի կալուա-
ծոց տեսչութիւնը , որպէս զի ուզած-
նին ընեն , ինչպէս ներկայ Մեծ . Գոր-
ծակալէն առաջ եղողները . բայց չկա-
տարուելու երազներ են , ինչ որ կ'ե-
րեւակայեն : Զէնիք գրէր այսչափը ,
եթէ այդ թշնամութիւններն սուանց
մասնաւորներու պատուոյն դպչելու

ուղղակի Ս. Աթուոյս վարչութեան
ուղղուած լինէին . վասն զի Ս. Աթու-
ոյս վարչութիւնը իւր գործերը կար-
գադրելու և անոնց մասին տնօրէնու-
թիւններ ընելու համար , մասնաւո-
րաց խորհրդին և կարծեաց պէտք չու-
նի . նա գիտէ ինչ որ կը գործէ և կը
տնօրինէ : Բայց որովհետեւ գրողն
գլխաւոր նպատակը եղած է անուա-
նարկելով Մինասեան Յովհաննէս է-
ֆէնտին վշտացնել , որպէս զի իւր հու-
ւատարմաբար ըրած ծառայութենէն
ձեռնթափ լինի , որ սուտ Աթուա-
սէրները իրենց հաճոյից և կրկի լայն
տապարէզ գտնեն , ուստի ՚ի միամը-
տութիւն ընթերցող հասարակութեան
պարտք կը համարիմք ըսել , որ Ս. Ա-
թուոյս կառավարութիւնը լաւ և մե-
տէն կը ճանաչէ յիշեալ Մեծ . էֆէն-
տին , քան նամակագիրը . կը ճանաչէ
համայն Միաբանութիւնը նորա Ս.
Աթուոյս մատուցած հաւասարմա-
բար և անձնուիրաբար ծառայութիւ-
նը . միշտ գոհ և շնորհակալ է , որ նո-
րա այսպիսի ծառայութիւն մի յանձն
առնելով՝ Ս. Աթուոյս կալուածները
ազատեցան իսպառ կորսուելու երկիւ-
ղէն . շնորհակալ է , որ ըստ ամենայնի
Միաբանութեան կամքը ՚ի գործ կը
գնէ պէտք եղածներն շինել տալով և
փլածներն նորոգելով : Ինչ որ ըսուած
է Մեծ . Յովհաննէս էֆէնտին վե-
րայ իւր ներկայ ծառայութեան մա-
սին , լոկ մախանայ և անձնակալ թըշ-
նամութեանց արդիւնք են : Մեզ մի-
այն այս ցաւ եղած է , որ մինչև ցարդ
Ս. Աթուոյս վարչութիւնը այլ և այլ
գլխաւորութեանց պատճառաւ չը կա-
րաց իւր գոհունակութիւնը գործնա-
կանապէս յայտնել Մեծ . էֆէնտին :

